

Maria Agnieszka Paszkowicz

"Koszty zatrudniania osób niepełnosprawnych", Andrzej Barczyński, Warszawa 2008 : [recenzja]

Problemy Profesjologii nr 2, 163-165

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maria Agnieszka Paszkowicz

recenzja – **Andrzej Barczyński**, *Koszty zatrudniania osób niepełnosprawnych*,
Warszawa 2008

W 2008 roku nakładem Krajowej Izby Gospodarczo-Rehabilitacyjnej ukazała się książka dr inż. Andrzeja Barczyńskiego poświęcona kosztom zatrudniania osób niepełnosprawnych. Publikacja jest współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Autor – przez wiele lat dyrektor KIG-R w Warszawie – dzieli się rozważaniami na temat systemów zatrudniania ludzi ze zmniejszoną zdolnością do pracy oraz kosztów zatrudniania tych osób w Polsce.

Praca składa się z 6 rozdziałów. Autor postawił sobie zadanie identyfikacji przyczyn wykluczenia społecznego niepełnosprawnych w dziedzinie gospodarczej, wskazania przyczyn trudności w procesie ich integracji na rynku pracy oraz zaproponowanie działań mających na celu zniwelowanie tych barier. Rozważania nad problematyką zatrudniania ludzi z niepełnosprawnościami rozpoczął autor od przedstawienia aktywności zawodowej tej grupy osób oraz jej dynamiki na polskim rynku pracy. W świetle przedstawionych danych widać, że ma ona od kilku lat kierunek ujemny.

W rozdziale trzecim autor dokonuje – na bazie przeglądu podstawowych przepisów prawnych – uściśleń terminologicznych odnośnie do pojęcia „osoby niepełnosprawnej”, rehabilitacji oraz orzecznictwa o niepełnej sprawności. Dokonał przeglądu funkcjonowania rehabilitacji społecznej i zawodowej w państwach europejskich, w szczególności skupiając się na dwóch systemach zatrudniania osób z niepełnosprawnościami: systemie kwotowym i systemie opartym o prawa obywatelskich. Dalej autor zatrzymał się nad problematyką ludzkich potrzeb – w tym potrzeb ludzi niepełnosprawnych – zwłaszcza w zakresie zatrudnienia. Osoby te, oprócz potrzeb takich samych, jak u ludzi sprawnych, posiadają dodatkowe potrzeby, charakterystyczne tylko dla nich. Ze względu na szczupłość dostępnych zasobów, zaspokajanie potrzeb ludzi (nie)pełnosprawnych napotyka na przeszkody, powodując marginalizację i wykluczenie i dezintegrację społeczną osób i/lub grup społecznych. Dlatego też autor poświęcił im sporo miejsca, analizując je z różnych punktów widzenia. Odwołując się do postulowanej w polityce społecznej zasady równych szans, zaproponował własny model racjonalnego wyrównywania szans jako koncepcji eliminacji dodatkowych barier oraz przedstawia metody i narzędzia ich usuwania.

Kolejny podrozdział poświęcony jest wynikom badań przeprowadzonych na przełomie 2006 i 2007 roku przez KIG-R, dotyczących m.in. identyfikacji barier aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w kontekście zwiększenia możliwości ich zatrudnienia. Badania przeprowadzono wśród podmiotów administracji lokalnej, pracodawców zatrudniających i niezatrudniających osób niepełnosprawnych. Wyniki badań wskazują na 4 zbiorcze kategorie barier: wynikające z warunków otoczenia, wynikające z postaw pracodawców, wynikające z warunków środowiska pracy oraz wynikające z postaw i cech samych niepełnosprawnych. Wśród najistotniejszych barier wskazywano złożone procedury wsparcia finansowego i brak ich stabilności, brak stabilności prawa, przeciwwskazania wynikające ze stanu zdrowia, skomplikowane przepisy prawne oraz wymagania dotyczące przygotowania obiektów. Wśród

metod i narzędzi zaspokajania potrzeb i usuwania barier wzrostu zatrudnienia wskazywano najczęściej dofinansowanie wynagrodzeń osób niepełnosprawnych, programy celowe dla administracji lokalnej, wsparcie informacyjne dla administracji ze szczebla centralnego, szkolenia administracji lokalnej, szkolenia osób niepełnosprawnych, ulgi i zwolnienia podatkowe dla pracodawców zatrudniających niepełnosprawnych, poradnictwo prawne dla pracodawców, szkolenia pracodawców oraz przekwalifikowanie niepełnosprawnych, przy czym różne grupy podmiotów różnie rozkładały akcenty.

Rozdział czwarty zawiera syntetyczny przegląd praw i obowiązków uczestników polskiego systemu rehabilitacji i zatrudniania osób niepełnosprawnych, w tym kwestie związane z orzecznictwem, pracą zawodową, uprawnieniami i obowiązkami pracodawców zatrudniających pracowników nie w pełni sprawnych. W rozdziale piątym zidentyfikowano i przedstawiono uczestników systemu: podmiotu (niepełnosprawni czynni zawodowo), kreatora (parlament, rząd, administracja rządowa i samorządowa), realizatora (firmy otwartego rynku pracy, zakłady pracy chronionej, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zawodowej), narzędzi (Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – PFRON, zespoły orzecznicze, powiatowe urzędy pracy, powiatowe centra pomocy rodzinie) oraz reprezentanta (organizacje samorządu gospodarczego, pozarządowe, pracodawców, związki zawodowe). Na podstawie ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych autor zidentyfikował kategorie podwyższonych i dodatkowych kosztów związanych z zatrudnianiem ludzi nie w pełni sprawnych. Identyfikacja tych kosztów jest bardzo trudna; wpływają na to m.in.: znaczna złożoność systemu wsparcia, brak sprawnego i pełnego monitoringu systemu, zróżnicowanie jakościowe i ilościowe udzielanej pomocy (w tym ulg, zaniechań i refundacji) oraz jej podział na obligatoryjną, warunkową i uznaniową, jak również ze względu na samą materię niepełnosprawności. W rozdziale tym autor przedstawił sposób obliczania dodatkowych kosztów zgodnie z metodologią opracowaną przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (BON) oraz zgodnie z metodą MOKON-02, stanowiącą autorskie opracowanie A. Barczyńskiego (obie metody są stosowane w praktyce).

Ostatni rozdział przedstawia zasady kompensowania podwyższonych i dodatkowych kosztów zatrudniania niepełnosprawnych pracowników. Źródłami finansowania wydatków z tego tytułu są ulgi i zwolnienia podatkowe oraz zewnętrzne wsparcie ze środków zgromadzonych w PFRON. Z funduszy publicznych finansowane są składki na ubezpieczenia społeczne oraz dofinansowywane wynagrodzenia niepełnosprawnych pracowników.

Obszar rehabilitacji i pracy zawodowej osób o zmniejszonej zdolności do pracy od lat znajdują się w sferze zainteresowań naukowych dr inż. A. Barczyńskiego. Autor podjął się trudnego zadania przedstawienia tych bardzo zawitych zagadnień w sposób przystępny dla czytelnika i zrealizował je z sukcesem. Zawarte w książce liczne schematy i zestawienia tabelaryczne dodatkowo pomagają zorientować się w relacjach zachodzących między omawianymi pojęciami. Znakiem rozpoznawczym autora są wykonane przez niego rysunki. Zwłaszcza nowatorskie są schematy obrazujące liczebność i udziały procentowe osób niepełnosprawnych w populacji polskiej oraz ich aktywność zawodową ze względu na różne kryteria, jak również obrazujące wyniki analizy wskaźnikowej systemu wsparcia finansowego dla różnych podmiotów zatrudniających niepełnosprawnych pracowników.

Niniejsza publikacja jest adresowana do osób zainteresowanych funkcjonowaniem systemu rehabilitacji zawodowej i zatrudniania osób niepełnosprawnych oraz jego finansowaniem. W szczególności może ona stanowić cenną pomoc dla pracodawców tych osób; zawiera bowiem nie tylko przegląd aktualnych przepisów prawnych, ale również niezbędne wzory do obliczania poszczególnych kategorii kosztów.